

סוג הבחינה: א. בגרות לבתי ספר על-יסודיים
ב. בגרות לנבחנים אקסטרניים
מועד הבחינה: קיץ תשע"ד, 2014
מספר השאלון: 701,065202

סוציולוגיה

2 יחידות לימוד

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שתיים.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שלושה פרקים.

פרק ראשון	—	(12x1)	—	12 נקודות
פרק שני	—	(22x2)	—	44 נקודות
פרק שלישי	—	(22x2)	—	44 נקודות
סה"כ	—			100 נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: אין.

ד. הוראות מיוחדות:

(1) כדי להסביר מושג, אין להשתמש במושג עצמו אלא במושגים אחרים.

(2) יש להשתמש במושגים ובמונחים סוציולוגיים.

כתוב במחברת הבחינה בלבד, בעמודים נפרדים, כל מה שברצונך לכתוב כטייטה (ראשי פרקים, חישובים וכדומה).
רשום "טייטה" בראש כל עמוד טייטה. רישום טייטות כלשהן על דפים שמחוץ למחברת הבחינה עלול לגרום לפסילת הבחינה!

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

המשך בעמוד הבא

ה ש א ל ו ת

פרק ראשון (12 נקודות)

ענה על אחת מהשאלות 1-2 (לשאלה — 12 נקודות).

לישראל מגיעים מהגרי עבודה. חלק מהמהגרים משתלבים בעבודות שיש בהן מחסור בעובדים ומשתכנים בשכונות בשולי הערים. המפגש בין המהגרים לבין תושבי השכונות הישראלים גורם לעתים לאלימות, ולטענת התושבים גם לירידה בערך הדירות.

1. הסבר את המושגים "פונקציה" ו"דיספונקציה", והדגם כל אחד מהם מהפתיח.

2. הסבר את המתואר בפתיח באמצעות שני מושגים או עקרונות מתאוריית הקונפליקט.

פרק שני (44 נקודות)

ענה על שתיים מהשאלות 3-6 (לכל שאלה — 22 נקודות).

בשאלות שבחרת ענה על שני הסעיפים א-ב (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו).

3. חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות נועד לקדם את שילובם בחברה. החוק כולל סעיף שעוסק בנגישות למקומות ציבוריים. על פי סעיף זה החלו להתקין מעליות במבני ציבור ולהכריז על תחנות העצירה בתחבורה הציבורית.

א. הסבר את המושגים "ערך" ו"נורמה", והסבר את הקשר ביניהם. (10 נקודות)

ב. הצג ערך אחד ונורמה אחת שקשורה אליו, הבאים לידי ביטוי בפתיח. (12 נקודות)

4. כמחצית מן המשפחות בישראל מורכבות מאב, אם וילדים. דגמים אחרים של משפחה הופכים בשנים האחרונות נפוצים יותר משהיו בעבר.

א. אחד מתפקידי המשפחה הוא הצבה חברתית. הסבר תפקיד זה. ציין והסבר תפקיד אחד נוסף של המשפחה. (12 נקודות)

ב. הצג שתי סיבות להיווצרות דגמי משפחה נוספים בחברה הפוסט־מודרנית. (10 נקודות)

המשך בעמוד 3

5. יש הטוענים: רוב המשפחות הגרעיניות מתגוררות בערים ורוב המשפחות המורחבות מתגוררות ביישובים כפריים.

א. הסבר מהי משפחה גרעינית ומהי משפחה מורחבת. ציין לאיזה סוג חברה (מסורתית או מודרנית) אופייני הדגם של משפחה גרעינית. (12 נקודות)

ב. האם הטענה שבפתיח תואמת את המציאות בישראל בשנת 2010? בסס את תשובתך על נתוני הטבלה שלפניך. (10 נקודות)

משפחות בישראל, לפי מספר הדורות ולפי סוג היישוב, בשנת 2010

(באחוזים)

סוג היישוב	מספר הדורות			
	דור אחד	שני דורות	שלושה דורות ויותר	סך הכול
עירוני	23.0	72.9	4.1	100
כפרי	14.9	82.1	3.0	100

(מעובד על פי אתר הלמ"ס http://www/cbs/gov/il/publications12/1490/pdf/t01_07.pdf)

6. סוציולוגים טוענים כי השומרונים בישראל הם תרבות משנה.

א. הסבר את המושגים "תרבות משנה" ו"מיעוט". (10 נקודות)

ב. בסס את טענת הסוציולוגים על שני נימוקים מסוג ראיה מן המאמר "השומרונים כתרבות משנה". (12 נקודות)

פרק שלישי (44 נקודות)

קרא את הקטע שלפניך, וענה על שתיים מהשאלות 7-10 שאחריו.

נערים עושים היסטוריה

(מעובד על פי מאמר מאת מ' פלס, מט"ח, 2/1/11)

באפריל 2008 הקימו כארבעים מלצרים, רובם תלמידי תיכון, ועד עובדים כדי לממש את זכויותיהם בעבודה. לראשונה בישראל הכריזו בני נוער על סכסוך עבודה.

מדריכה מתנועת נוער הגיעה לבית ספר תיכון מסוים והסבירה לתלמידים מה הן זכויותיהם במקום העבודה, למשל זכאות ל"שכר מינימום". בסיום השיחה ניגשו אליה שני חברים וסיפרו שהמעסיק שלהם – בעל אולם שמחות – משלם להם בכל חודש כמה מאות שקלים פחות מהמגיע להם. הם סיפרו שהמעסיק משלם להם עד 90 שקלים ביום, ללא קשר למספר שעות העבודה, ללא תשלום התנאים הסוציאליים המגיעים להם כחוק וללא תלוש משכורת חוקי. הם חישבו ומצאו שאילו היה המעסיק משלם להם כחוק, הם היו מקבלים כ־20-30 שקלים נוספים ליום עבודה.

החברים הזמינו את המדריכה להיפגש עם בני נוער נוספים שעובדים באותו אולם שמחות. לפגישה הגיעו כ־20 מלצרים שסיפרו על הקשיים במקום העבודה שלהם: שכר נמוך, יחס משפיל של ההנהלה, עומס עבודה כבד ומפגעי בטיחות.

באותה הפגישה החליטו בני הנוער להקים ועד עובדים. החלטה זו נבעה מהבנה שבאולמות אירועים רבים באזור מנצלים את הנערים העובדים, והתאגדות ומאבק יכולים לשנות את המציאות.

מדריכים מתנועת הנוער והמלצרים שהתאגדו פנו לשאר המלצרים באולם, ובתוך זמן קצר חתמו למעלה מ־40 מהם על הצטרפות לארגון העובדים. הם קיימו אספה, בחרו ועד וניסחו מכתב דרישות מהמעסיק. המלצרים ביקשו מאחת המדריכות לשלוח בשמם את המכתב למעסיק, ולדרוש לפתוח במשא ומתן עם הוועד הנבחר. המעסיק קיבל את המכתב אך לא הגיב עליו באופן רשמי. לדברי המלצרים הוא החל לאיים עליהם ואף ניסה לשחד אותם כדי שיגלו לו את שמות חבריהם שחתמו על הצטרפות לארגון העובדים, ואת הזהות של פעילי הוועד. המדריכה שלחה למעסיק מכתב נוסף, דרשה תגובה, והודיעה כי בהיעדר תגובה יכריז הוועד על סכסוך עבודה שיאפשר למלצרים לשבות. הפעם הייתה תגובת ההנהלה קשה הרבה יותר: כל המלצרים פוטרו מיד, ומלצרים אחרים הובאו במקומם, על אף החוק האוסר על מעסיק לפטר עובדים בשל הקמת נציגות עובדים.

המלצרים שפוטרו עמדו במשמרות מחאה מול אולם השמחות, וחילקו לאורחי האולם ולמלצרים החדשים עלונים ובהם מידע על מאבקם. חלק מהמלצרים החדשים השתכנעו להצטרף לארגון העובדים. העובדים שפוטרו תבעו בבית הדין לעבודה את המעסיק, על סירובו לשאת ולתת עמם. בית הדין פסק שהם צודקים וחייב את המעסיק לשלם להם פיצויים.

תוצאות המאבק אינן חד־משמעיות. מצד אחד לא הושג הסכם עם המעסיק, והנערים פוטרו מעבודתם. מצד אחר הנערים שהתאגדו זכו בתביעתם, והמעסיק למד שלא יוכל לנצל ללא גבול את הנערים העובדים.

לטווח הארוך אפשר לומר כי מאבקם האמיץ של הנערים, שהתפרסם בעיתונות הארצית, פרץ דרך לנערים ולנערות רבים העובדים בתנאי ניצול. כיום בני נוער, על אף גילם הצעיר, מתאגדים ונאבקים כדי לשנות את תנאי הניצול שהם עובדים בהם.

ענה על שתיים מהשאלות 7-10 (לכל שאלה – 22 נקודות).

בשאלות שבחרת ענה על שני הסעיפים א-ב (מספר הנקודות לכל סעיף רשום בסופו). כדי להדגים מושג או תאוריה הנזכרים בקטע, לא די להעתיק משפטים מהקטע. יש להסביר את הקשר בין הנאמר בקטע לנדרש בשאלה.

7. סוציולוגים משתמשים לעתים בתצפיות כדי לחקור תופעות חברתיות.

א. סוציולוג החליט לחקור את המתרחש בקרב המלצרים באולם השמחות באמצעות תצפית ישירה.

הצג יתרון אחד וחסרון אחד של השימוש בשיטת מחקר זו. (12 נקודות)

ב. הסבר את המושג "קטגוריה חברתית", והדגם אותו מהקטע. (10 נקודות)

8. א. הסבר מהי קבוצה ראשונית ומהי קבוצה משנית. הדגם מהקטע קבוצה משנית. (12 נקודות)

ב. הסבר מה הם צרכים אינסטרומנטליים. הדגם מהקטע שני צרכים אינסטרומנטליים שהקבוצה מספקת ליחיד. (10 נקודות)

9. א. הסבר מהו מיסוד, והדגם מהקטע תהליך מיסוד. (10 נקודות)

ב. הסבר מהי זהות משנה. הדגם מהקטע שתי זהויות משנה. (12 נקודות)

10. לתהליך החברות יש כמה מטרות (תפקידים) חשובות.

א. הצג מטרה (תפקיד) אחת של תהליך החברות. הדגם מהקטע מטרה זו. (10 נקודות)

ב. הסבר מהו סוכן חברות משני. הדגם מהקטע סוכן חברות משני, והסבר מדוע הסוכן שהדגמת הוא סוכן חברות משני. (12 נקודות)

בהצלחה!